

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน
เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490
(และที่แก้ไขเพิ่มเติม)¹

นวพรรณ ตรรก์ชูวงศ์

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับอาวุธปืน และกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ตลอดจนไปจนถึงศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธปืนของไทย เช่น พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติควบคุมอาวุธยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางปกครอง พ.ศ. 2539 ตลอดจนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการขออนุญาตครอบครองอาวุธปืน และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกี่ยวกับการพกพาอาวุธปืน และการตรวจสอบใบอนุญาต เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า จากข้อมูลของ World Population Review ได้เผยแพร่ผลสำรวจประเทศที่มีกรณีการเสียชีวิตด้วยอาวุธปืนมากที่สุดในโลก ประจำปี 2567 พบว่า ประเทศไทยติดอันดับที่ 15 ของโลกในด้านจำนวนกรณีการเสียชีวิตด้วยอาวุธปืน โดยมีอัตราการเสียชีวิตประมาณ 3.43 คนต่อประชากร 100,000 คนต่อปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีปัญหาอัตราการเสียชีวิตด้วยอาวุธปืนสูงเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น และตัวเลขผู้เสียชีวิตจากอาวุธปืนในไทยต่อปีอยู่ที่ประมาณ 2,804 คน² สะท้อนสถานการณ์ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับมาตรการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด สำหรับประเทศไทยมีกฎหมายแม่บทที่เป็นกฎหมายในการบังคับใช้เกี่ยวกับอาวุธโดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งมีการตราขึ้นเพื่อกำหนดกรอบทางกฎหมายในการควบคุมการครอบครอง การใช้ การผลิต การนำเข้า การส่งออก และการจำหน่ายอาวุธปืนและสิ่งที่มีลักษณะ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีดา โชติมานนท์

²วีโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม, ไทยรั้งอันดับ 15 ประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตด้วยอาวุธปืนมากที่สุดในโลก ปี 2022

[Online], available URL: <https://thestandard.co/thailand-gun-kill-2022/>, 2568 (ธันวาคม, 12).

เป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสาธารณชน³ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการป้องกันมิให้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนตกอยู่ในความครอบครองของบุคคลที่ไม่เหมาะสม อันอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน⁴ รวมถึงเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายในของรัฐ ซึ่งตลอดระยะเวลากว่า 78 ปีแล้ว ที่ประเทศไทยใช้บังคับพระราชบัญญัติฉบับนี้ พบว่า ส่วนประกอบที่ใช้ประกอบอาวุธปืนและสิ่งเทียมอาวุธปืนก็ได้พัฒนาให้ทันสมัยเกือบเทียบเท่าอาวุธปืนจริง ทั้งรูปลักษณะภายนอก ประสิทธิภาพ ตลอดจนการใช้งาน และในอนาคตสิ่งเทียมอาวุธปืนอาจจะพัฒนาเครื่องกระสุนปืน ความเร็วของเครื่องกระสุนปืนที่พุ่งออกจากลำกล้องให้เทียบเท่าอาวุธปืนจริงก็ได้ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้บุคคลทั่วไปที่พบเห็นอาจจะเข้าใจได้ว่าเป็นอาวุธปืนจริงได้⁵ และอาจจะนำไปประกอบอาชญากรรมสร้างความเดือดร้อน ผู้ครอบครองอาวุธบางส่วนนำเอาอาวุธดังกล่าวไปใช้เป็นตัวช่วยในการก่อการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายแก่บุคคลอื่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่บุคคลทั่วไป และเนื่องจากผลกระทบจากการใช้อาวุธปืนยิ่งทวีความรุนแรงและสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนจำนวนมากนอกจากอาวุธปืนแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมด้วยวัตถุระเบิด ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่เพิ่มความรุนแรงของอาชญากรรมในประเทศไทย เช่นในกรณีของการก่ออาชญากรรมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่วนใหญ่ผู้ก่อการร้ายมักจะเลือกเอาวัตถุระเบิดเป็นเครื่องมือในการก่อความไม่สงบขึ้น⁶ เนื่องจากวัตถุระเบิดเป็นอุปกรณ์ที่มีพลังทำลายสูงและก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้จึงจะเห็นได้ว่าเหตุระเบิดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องหลายปีเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อาวุธระเบิดเป็นเครื่องมือทางการเมือง ศาสนา หรืออุดมการณ์ ซึ่งไม่เพียงสร้างความสูญเสียต่อประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐและกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในสายตานานาชาติ ด้วยเหตุนี้รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องออกกฎหมายมาควบคุมเกี่ยวกับอาวุธปืนตั้งแต่การควบคุมการผลิต การค้า การนำเข้า รวมทั้งการขอใบอนุญาต มี ชื่อ ครอบครองและพกพาอาวุธปืน ซึ่งกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมอาวุธปืนและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืน เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของประชาชนในสังคม

³สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติผู้ขออนุญาตอาวุธปืนตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2562.

⁴กรมการปกครอง. คู่มือการปฏิบัติงานการอนุญาตอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2564.

⁵สรารักษ์ สุวรรณเสรีและอาคม ศรียากษ์. กฎหมายและคดีอาวุธปืน. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2562.

⁶สหพัฒน์ หอมจันทร์. “การพาอาวุธปืนติดตัว.” วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย 1. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 91.

แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมอาวุธปืนและวัตถุระเบิดโดยเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) รวมถึงพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการครอบครองผลิต และจำหน่ายวัตถุระเบิดอย่างเข้มงวด แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีช่องว่างของการบังคับใช้ เช่น คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตวัตถุระเบิด ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานในการขออนุญาตวัตถุระเบิด ความไม่เหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิด ระยะเวลาของใบอนุญาตอาวุธปืน รวมถึงหลักเกณฑ์ในการขอใบอนุญาตวัตถุระเบิด ปัญหาเหล่านี้ทำให้การป้องกันและปราบปรามการใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิดยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาปัญหาเหล่านี้เพิ่มเติม เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการขอใบอนุญาตวัตถุระเบิด

การขอใบอนุญาตวัตถุระเบิดในทางปฏิบัติมักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น งานเหมืองแร่ งานก่อสร้างขนาดใหญ่ หรือกิจการอุตสาหกรรมที่มีความจำเป็นต้องใช้วัตถุระเบิดเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ผู้ขออนุญาตจึงต้องแสดงเหตุผลและความจำเป็นอย่างชัดเจน รวมถึงจัดทำแผนการใช้และการเก็บรักษาวัตถุระเบิดที่มีมาตรการความปลอดภัยเพียงพอ⁷ แม้ว่าหลักเกณฑ์ในการขอใบอนุญาตวัตถุระเบิดจะมีรากฐานอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ก็ตาม แต่กลับพบว่ากฎหมายฉบับนี้ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอสำหรับหลักเกณฑ์ในการขออนุญาตการมี ใช้ ครอบครองวัตถุระเบิด เนื่องจากกฎหมายยังไม่ได้มีการแยกจากหลักเกณฑ์ของระเบิดกับอาวุธปืนออกจากกันโดยตรง แม้กฎหมายจะมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐ ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 9 กำหนดวัตถุประสงค์ในการมีและใช้อาวุธปืนกลับถูกนำมาใช้ตีความครอบคลุมถึง “วัตถุระเบิด” โดยปริยาย ทั้งที่วัตถุระเบิดมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอาวุธปืนอย่างมาก ทั้งด้านความเสี่ยง วิธีเก็บรักษาและผลกระทบต่อสาธารณะ การที่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการอนุญาตวัตถุระเบิดไว้โดยเฉพาะนั้น จึงทำให้เกิดความคลุมเครือในทางปฏิบัติว่า บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติใบอนุญาตวัตถุระเบิด ใบอนุญาตออกเพื่อวัตถุประสงค์ใด และต้องพิจารณาความเหมาะสมตามเกณฑ์ใด ทั้งนี้ จึงจะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้ย่อมขัดกับหลักความชัดเจนของกฎหมาย (principle of legal certainty) และหลักความปลอดภัยสาธารณะ (public safety principle) ดังนั้น จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์เฉพาะสำหรับการขอใบอนุญาตวัตถุระเบิดแยกต่างหากจากอาวุธปืน โดยระบุวัตถุประสงค์การใช้เงื่อนไขด้านความปลอดภัย การตรวจสอบสถานที่จัดเก็บและ

⁷สุพิชชา อินทร์ตา. “แนวทางการปรับปรุงเกณฑ์การอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนของประเทศไทย.” วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 14. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 87-110.

ผู้มีอำนาจอนุญาตให้ชัดเจน เพื่อให้การควบคุมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใสและสอดคล้องกับความเสี่ยงของวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติ

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตวัตถุประสงค์

สำหรับคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2540 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) บัญญัติไว้ในมาตรา 13 ซึ่งเป็นการกำหนดให้ผู้ข้อมีและใช้อาวุธปืนต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติไม่ขัดต่อมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เช่น ต้องไม่เป็นบุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ บุคคลซึ่งไม่สามารถใช้อาวุธปืนได้โดยกายพิการหรือทุพพลภาพ บุคคลซึ่งเป็นผู้ไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ บุคคลซึ่งไม่มีอาชีพและรายได้ บุคคลซึ่งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง บุคคลซึ่งมีความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นต้น⁸ โดยผู้ขอและใช้อาวุธปืนต้องมีภูมิลำเนาซึ่งบุคคลนั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และมีถิ่นที่อยู่ประจำในท้องที่ที่บุคคลนั้นขออนุญาตไม่น้อยกว่า 6 เดือน ประกอบกับมาตรา 14 ที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ “การอนุญาตให้ผู้อื่นมีและใช้อาวุธปืนแทนเจ้าของ” ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินที่มีความจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นดูแลรักษาทรัพย์สินแทน สามารถมอบอาวุธให้ผู้อื่นถือครองได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยต้องขอรับ “หนังสืออนุญาตพิเศษ” จากนายทะเบียนท้องที่ ทั้งนี้ เพื่อให้รัฐสามารถตรวจสอบ ควบคุม และจำกัดการครอบครองอาวุธปืนอยู่ในขอบเขตที่ปลอดภัย แต่กฎหมายกลับไม่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้อื่นมีและใช้อาวุธปืนแทนเจ้าของของนิติบุคคลที่ขอใบอนุญาต ทั้งที่ในทางปฏิบัตินิติบุคคลหลายประเภทมีความจำเป็นต้องใช้อาวุธปืนหรือวัตถุประสงค์ เช่น บริษัทรักษาความปลอดภัยหรือเหมืองแร่ การขาดหลักเกณฑ์เฉพาะนี้ทำให้การอนุญาตขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานและขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงภายในองค์กร ส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดความรับผิดชอบทางกฎหมายได้ชัดเจน จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมคุณสมบัติของนิติบุคคลและกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยโดยเฉพาะ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเป็นไปตามหลักนิติธรรม เพื่อให้การอนุญาตมีและใช้อาวุธปืนหรือวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลมีความชัดเจน โปร่งใสและสอดคล้องกับหลักนิติธรรม จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้ครอบคลุมคุณสมบัติของนิติบุคคลโดยเฉพาะ

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของหน่วยงานในการขออนุญาตวัตถุประสงค์

การขออนุญาตซื้อ มีและใช้วัตถุประสงค์ต้องขอจาก 2 หน่วยงาน คือ 1) ขอจากกระทรวงมหาดไทย โดยยื่นขอในที่อำเภอที่จะใช้วัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และ 2) ขอจากกระทรวงกลาโหม ยื่นขอที่กรมอุตสาหกรรม

⁸พิสิษฐ์ เกศวิทย์. “การควบคุมอาวุธปืนในประเทศไทย: ศึกษากฎหมายเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

ทหาร ตามพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ.2530 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องได้รับใบอนุญาตจากทั้ง 2 หน่วยงานก่อน จึงจะสามารถซื้อและใช้วัตถุระเบิดได้ซึ่งเป็นระยะเวลา 1 ถึง 6 เดือน เพราะบางหน่วยงาน ต้องตรวจสอบสถานที่เก็บวัตถุระเบิด และในกรณีที่มีการขอครั้งแรกต้องดำเนินการตรวจสอบในทางลับของ บุคคล บางหน่วยงานต้องขอความเห็นจาก อบต. ด้วยจากบุคคลในพื้นที่ว่าไม่มีข้อร้องเรียนในค่าใช้จ่าย ในการขอใบอนุญาต ป. 5 ของกระทรวงมหาดไทย⁹ และตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซื้อ มิ ใ ช้ ตั ง หรือ นำ เ ข้ า ซึ่ง อาวุธ ปืน หรือ เครื่อง กระสุน ปืน เว้นแต่จะ ได้รับ ใบอนุญาต จาก นาย ทะ เบิ ย น ท้อง ที่” และการที่พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) มอบอำนาจให้นายทะเบียนท้องที่ ซึ่งอยู่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยเป็น ผู้อนุญาต ในขณะที่พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้อำนาจ ปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นผู้อนุญาต ตามมาตรา 15 นั้น ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในเชิงอำนาจหน้าที่ระหว่าง สองหน่วยงาน โดยเฉพาะในกรณีการใช้วัตถุระเบิดเพื่อการอุตสาหกรรม เหมืองแร่ หรือการก่อสร้างซึ่งมี ลักษณะทั้งพลเรือนและยุทธภัณฑ์ปะปนกัน จึงอาจเกิดความไม่ชัดเจนว่าผู้ประกอบการต้องยื่นขออนุญาต จากหน่วยงานใดก่อน หรือจำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากทั้งสองหน่วยงานควบคู่กัน ส่งผลให้กระบวนการ อนุญาตล่าช้า ความซ้ำซ้อนและไม่สอดคล้องกับหลักการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นเอกภาพและ ประสิทธิภาพในการกำกับดูแล จำเป็นต้องกำหนดให้กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ องคกรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลและหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสภาพ ชุมชน พื้นที่และทำเลที่จะจัดเก็บวัตถุระเบิดได้ และกำหนดให้กระทรวงกลาโหมซึ่งมีความรู้เรื่องของระเบิด ดูแลเรื่องวิธีการจัดเก็บและข้อมูลเฉพาะของวัตถุระเบิด โดยการบูรณาการร่วมกัน

ประเด็นปัญหาที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาของใบอนุญาตอาวุธปืน

เนื่องจากพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) กำหนดเกี่ยวกับประเภทและกำหนดอายุของใบอนุญาตสำหรับอาวุธปืน หรือเครื่องกระสุนปืน ไว้ในมาตรา 23 โดยที่ตามความในมาตรา 23(3) กำหนดว่า ใบอนุญาตให้มีและใช้ อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนมีอายุตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของอาวุธปืนนั้น หากต่อมาภายหลัง จากได้รับใบอนุญาตมีและใช้อาวุธปืนแล้ว ผู้ถือใบอนุญาตขาดคุณสมบัติในการมีและใช้อาวุธปืน ซึ่งจะต้อง ถูกเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งหากเป็นตามกรณีตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 23 (3) ที่กำหนดให้มีอายุตลอด

⁹พรนัชชา ชวนชม. “ปัญหากฎหมายควบคุมอาวุธปืน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขากฎหมายอาญา. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ความเป็นเจ้าของอาวุธปืนของบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตนั้น รัฐไม่อาจตรวจสอบได้¹⁰ การที่มาตรา 23(3) แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) กำหนดให้ใบอนุญาตมีและใช้อาวุธปืนมีอายุตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของ นั้น เป็นช่องโหว่สำคัญของกฎหมาย เพราะทำให้รัฐไม่สามารถตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ถือครองได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อเวลาผ่านไป ผู้ได้รับใบอนุญาตอาจขาดคุณสมบัติ เช่น เป็นผู้ไร้ความสามารถ ต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ตามมาตรา 13 (1) และต้องไม่เป็นผู้ที่มีกายพิการ ทุพพลภาพ ไม่มีอาชีพและรายได้ โดยที่หน่วยงานรัฐไม่สามารถเพิกถอนหรือประเมินความเหมาะสมได้ทันเวลา อีกทั้งยังทำให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองอาวุธปืนไม่เป็นปัจจุบันซึ่งส่งผลกระทบต่อการวางแผนด้านความมั่นคงและการควบคุมอาวุธของประเทศ ดังนั้น ควรแก้ไขมาตรา 23(3) โดยกำหนดให้ใบอนุญาตมีอายุจำกัด เช่น 3 หรือ 5 ปี และต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติผู้ถือครองทุกครั้งก่อนต่ออายุ เพื่อให้รัฐสามารถติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมการถือครองอาวุธปืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักความมั่นคงและความปลอดภัยสาธารณะ

ประเด็นปัญหาที่ห้า ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิด

การกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิดตามมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ที่กำหนดเพียงโทษปรับตั้งแต่ 500-5,000 บาท ถือว่าไม่สอดคล้องกับความร้ายแรงของการกระทำ เนื่องจากวัตถุระเบิดเป็นสิ่งที่มีความอันตรายสูงและกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ การกำหนดโทษเพียงเล็กน้อยจึงขาดประสิทธิภาพในเชิงป้องปราม อีกทั้งกฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติให้ความรับผิดชอบแก่นิติบุคคล ทั้งที่ในทางปฏิบัติผู้ได้รับอนุญาตส่วนใหญ่เป็นบริษัทหรือองค์กรธุรกิจ การที่รัฐไม่สามารถเอาผิดกับนิติบุคคลได้โดยตรงทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดความเข้มแข็ง และอาจเปิดช่องให้ผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ดังนั้น จึงควรปรับปรุงมาตรา 80 โดยเพิ่มอัตราโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำ และบัญญัติให้มีความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลควบคู่กับบุคคลธรรมดา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้อาวุธปืนและวัตถุระเบิด ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2490 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการขอใบอนุญาตวัตถุระเบิด

¹⁰ชาติชาย วิริยะเจริญกิจ และสุรัสวดี แสนสุข. “มาตรการควบคุมอาวุธปืนในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข.” วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ 6. 2 (2562): 45-60.

เดิมมาตรา 9 บัญญัติว่า “ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน ให้ออกให้แก่บุคคลสำหรับใช้ในการป้องกันตัวหรือทรัพย์สิน หรือในการกีฬาหรือยิงสัตว์

ใบอนุญาตนั้นให้ออกสำหรับอาวุธปืนแต่ละกระบอก”

เห็นควรเพิ่มวรรคสาม เป็น

“ใบอนุญาตให้มีและใช้วัตถุระเบิด ให้ออกให้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลสำหรับใช้ในกิจการที่จำเป็น เช่น เหมืองแร่ การก่อสร้าง อุตสาหกรรม งานวิจัย หรือการฝึกอบรมที่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ ต้องระบุชนิด ปริมาณ และสถานที่เก็บให้ชัดเจน และจัดให้มีมาตรการความปลอดภัยตามที่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหมกำหนดร่วมกัน”

2. ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตวัตถุระเบิด

เดิม มาตรา 13 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ออกใบอนุญาตตามความในหมวดนี้แก่

(1) บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ดังต่อไปนี้

(ก) มาตรา 97 ถึงมาตรา 111 มาตรา 120 มาตรา 177 ถึงมาตรา 183 มาตรา 249 มาตรา 250 หรือมาตรา 293 ถึงมาตรา 303

(ข) มาตรา 254 ถึงมาตรา 257 และพ้นโทษยังไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษถึงวันยื่นคำขอใบอนุญาต เว้นแต่ในกรณีความผิดที่กระทำโดยความจำเป็นหรือเพื่อป้องกันหรือโดยถูกขู่โทสะ

(2) บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกสำหรับความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด และดอกไม้เพลิง พุทธศักราช 2477 มาตรา 11 มาตรา 22 มาตรา 29 หรือมาตรา 33 หรือพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 7 มาตรา 24 มาตรา 33 หรือมาตรา 38

(3) บุคคลซึ่งต้องโทษจำคุกตั้งแต่สองครั้งขึ้นไปในระหว่างห้าปีนับย้อนขึ้นไปจากวันยื่นคำขอสำหรับความผิดอย่างอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ใน (1) และ (2) เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(4) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(5) บุคคลซึ่งไม่สามารถจะใช้อาวุธปืนได้โดยกายพิการหรือทุพพลภาพ เว้นแต่จะมีไว้เพื่อเก็บตามมาตรา 11

(6) บุคคลซึ่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือปรากฏว่าเป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

(7) บุคคลซึ่งไม่มีอาชีพและรายได้

(8) บุคคลซึ่งไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

(9) บุคคลซึ่งมีความประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอันอาจกระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยของประชาชน

สำหรับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ห้ามมิให้ออกให้แก่บุคคลซึ่งมีชื่อในทะเบียนบ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และมีถิ่นที่อยู่ประจำในท้องที่ที่บุคคลนั้นขออนุญาต น้อยกว่า หกเดือน”

เห็นควรเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 13/1 เป็น “ห้ามมิให้ออกใบอนุญาตตามหมวดนี้แก่นิติบุคคล ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) มีผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ หรือกรรมการผู้มีอำนาจเป็นผู้ต้องห้ามตามมาตรา 13 หรือ เคยต้องโทษจำคุกในคดีอาญาร้ายแรง หรือความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และพ้นโทษยังไม่เกินห้าปี
- (2) ไม่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย อยู่ระหว่างเลิกกิจการ หรือล้มละลาย
- (3) ไม่มีสถานประกอบการหรือสถานที่เก็บอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิดที่ได้มาตรฐาน
- (4) ไม่มีผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยประจำสถานประกอบการ ซึ่งต้องไม่เป็นผู้ต้องห้าม ตามมาตรา 13 และต้องผ่านการอบรมตามที่กฎกระทรวงกำหนด
- (5) มีประวัติฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับอาวุธปืน วัตถุระเบิด หรือความมั่นคงภายในห้าปีก่อน ขึ้นคำขอ

นิติบุคคลที่จะได้รับใบอนุญาตต้องมีสำนักงานหรือสถานประกอบการอยู่ในราชอาณาจักร มีความจำเป็นต้องใช้อาวุธ โดยชอบด้วยกฎหมาย และมีผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบซึ่งมีภูมิลำเนา อยู่ในราชอาณาจักรไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนยื่นคำขอ”

3. ปัญหาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของหน่วยงานในการขออนุญาตวัตถุระเบิด

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดทำ ซื่อ มี ใช้ สิ่ง หรือนำเข้า ซึ่งอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่”

เห็นควรเพิ่มวรรคสอง เป็น

“ในการอนุญาตเกี่ยวกับวัตถุระเบิด ให้กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ด้านวัตถุระเบิดและความปลอดภัย ซึ่งมีกระทรวงกลาโหมหรือหน่วยงานด้านความมั่นคงทางทหารเป็นผู้ให้ความเห็นทางเทคนิค ตรวจสอบมาตรฐานความปลอดภัย และประเมินความเหมาะสมของสถานที่เก็บรักษาวัตถุระเบิด ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของกฎกระทรวง”

4. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาของใบอนุญาตอาวุธปืน

เดิมมาตรา 23 บัญญัติว่า “ใบอนุญาตสำหรับอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน ตามความในส่วนี้ จะออกได้แต่ตามประเภทและมีกำหนดอายุ ดังต่อไปนี้

- (1) ใบอนุญาตให้ทำ ให้ออกได้เฉพาะสำหรับทำดินปืนมีคว้นสำหรับใช้เองและเฉพาะผู้ที่ได้รับ ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนซึ่งใช้ดินปืนมีคว้น มีอายุตลอดเวลาที่ผู้นั้นมีใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน นั้นอยู่
- (2) ใบอนุญาตให้ซื่อ มีอายุหกเดือนนับแต่วันออก

(3) ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน มีอายุตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของอาวุธปืนนั้น

(4) ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืนชั่วคราวมีอายุหกเดือนนับแต่วันออก

(5) ใบอนุญาตให้ส่ง หรือนำเข้า มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออก

(6) ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนไว้เพื่อเก็บ มีอายุตลอดเวลาที่ผู้รับใบอนุญาตมีอาวุธปืนนั้นไว้เพื่อเก็บ

(7) ใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออก”

แก้ไขมาตรา 23(3) เป็น

“(3) ใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน มีอายุ 3 ปี นับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นเจ้าของอาวุธปืนนั้น”

5.ปัญหาเกี่ยวกับความไม่เหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืนและวัตถุระเบิด

เดิมมาตรา 80 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 37 วรรคสอง หรือมาตรา 43 หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขตามมาตรา 40 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงห้าพันบาท”

เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 80/1

“นิติบุคคลฝ่าฝืนมาตรา 37 วรรคสอง หรือมาตรา 43 หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขตามมาตรา 40 ต้องระวางโทษปรับเป็น 5 เท่าของโทษปรับผู้ใดฝ่าฝืนตามมาตรา 80”

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. คู่มือการปฏิบัติงานการอนุญาตอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย, 2564.

ชาติชาย วิริยะเจริญกิจ และสุรัสวดี แสนสุข. “มาตรการควบคุมอาวุธปืนในประเทศไทย: ปัญหาและแนวทางการแก้ไข.” วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ 6. 2 (2562): 45-60.

พรนัชชา ชวนชม. “ปัญหากฎหมายควบคุมอาวุธปืน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สาขากฎหมายอาญา. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

พิสิษฐ์ เกิดวิทย์. “การควบคุมอาวุธปืนในประเทศไทย: ศึกษากฎหมายเปรียบเทียบกับต่างประเทศ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

วิโรจน์ เลิศจิตต์ธรรม, **ไทยรั้งอันดับ 15 ประเทศที่มีอัตราการเสียชีวิตด้วยอาวุธปืนมากที่สุดในโลก ปี 2022** [Online], available URL: <https://thestandard.co/thailand-gun-kill-2022/>, 2568 (ธันวาคม, 12).

สรารักษ์ สุวรรณเสรีและอาคม ศรียาภัย. **กฎหมายและคดีอาวุธปืน**. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์, 2562.

สหพัฒน์ หอมจันทร์. “การพาอาวุธปืนติดตัว.” วารสารอาชญากรรมและความปลอดภัย 1. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 91.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. **แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติผู้ขออนุญาตอาวุธปืนตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน พ.ศ. 2490 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2562.

สุพิชชา อินทร์ตา. “แนวทางการปรับปรุงเกณฑ์การอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนของประเทศไทย.” วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 14. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564): 87-110.